

RIJKSUNIVERSITEIT GRONINGEN

Openlijke geweldpleging

PROEFSCHRIFT

ter verkrijging van het doctoraat in de Rechtsgeleerdheid
aan de Rijksuniversiteit Groningen
op gezag van de Rector Magnificus Dr. S.K. Kuipers
in het openbaar te verdedigen op
donderdag 26 maart 1992 des namiddags te 4.00 uur

door

Wicher Wedzinga

geboren op 9 november 1957 te Groningen

Gouda Quint BV
(S. Gouda Quint – D. Brouwer en Zoon)
Arnhem

1992

Inhoudsopgave

Gebruikte afkortingen xi

Verkort aangehaalde literatuur xv

Hoofdstuk 1: Inleiding

1.1	Een bijzondere strafbepaling	1
1.2	Enkele vragen rond de toepassing van art. 141 Sr	3
1.3	Uitgangspunten	4
1.4	Probleemstelling en verantwoording van de gevolgde werkwijze	7

Hoofdstuk 2: De geschiedenis van de totstandkoming van art. 141 Sr

2.1	Inleiding	11
2.2	Ontwerp Lijfstraffelijk Wetboek 1804	11
2.3	Crimineel Wetboek voor het Koninkrijk Holland (1809-1811)	14
2.4	Code Pénal (1811-1886)	16
2.4.1	Inleiding	16
2.4.2	De strafbaarstelling van openbaar geweld (art. 440 Code Pénal)	17
2.4.2.1	Een eerste plaatsbepaling	17
2.4.2.2	Art. 440 Code Pénal nader bekeken	19
2.4.2.3	Het Friese hongeroproer-arrest	21
2.4.3	Slotopmerkingen	22
2.5	De verschillende ontwerpen in de periode 1811-1870	23
2.6	Het ontstaan van het huidige art. 141 Sr	28
2.6.1	Inleiding	28
2.6.2	Openlijke geweldpleging in de voorstellen van de Staatscommissie	29

2.6.2.1	De concept-redactie	29
2.6.2.2	Geweld tegen personen	31
2.6.2.3	De term “zamenrotting” verdwijnt	31
2.6.2.4	Met vereende krachten	32
2.6.2.5	Openlijk	33
2.6.2.6	Strafverzwaring	34
2.6.2.7	Het strafmaximum	36
2.6.2.8	Tekst van het Ontwerp	37
2.6.3	De vaststelling van de huidige tekst	37
2.6.3.1	Inleiding	37
2.6.3.2	Kritiek Raad van State en parlementaire behandeling	38
2.7	Wetgevingsactiviteiten na 1886	40
2.8	Conclusies	41

Hoofdstuk 3: De door art. 141 Sr beschermde belangen

3.1	Inleiding	45
3.2	De openbare orde	45
3.3	Het gemeengevaarlijk karakter van art. 141 Sr	55
3.4	Recht op eigendom/recht op lichamelijke integriteit	56
3.5	Andere belangen	57
3.6	Besluit	59

Hoofdstuk 4: Het markante van art. 141 Sr

4.1	Inleiding	61
4.2	Het beeld van de wetgever bij de totstandkoming van art. 141 Sr	62
4.3	Een vergelijking tussen enerzijds art. 141 Sr en anderzijds art. 300 Sr en art. 350 Sr	64
4.4	Slot	65

Hoofdstuk 5: Art. 141 Sr nader bekeken

5.1	Inleiding	67
5.2	Art. 141 Sr: Een globale verkenning	67
5.3	Art. 141 lid 1 Sr	68
5.3.1	Openlijk	68
5.3.1.1	De literatuur: twee criteria voor openlijkheid	70
5.3.1.2	Begripsbepaling Hoge Raad	74
5.3.1.3	Het vereiste van openlijkheid, zoals toegepast in de jurisprudentie	80
5.3.1.4	Nadere analyse van het standpunt van de Hoge Raad	89

5.3.2	Met verenigde krachten	90
5.3.2.1	Twee of meer verenigde personen?	90
5.3.2.2	Aard en mate van samenwerking	93
5.3.2.3	Een bijzondere vorm van medeplegen?	95
5.3.3	Geweld	99
5.3.3.1	Een beknopt overzicht van de onder het begrip geweld vallende gedragingen	101
5.3.3.2	Psychisch geweld	103
5.3.4	Personen of goederen	105
5.4	Art. 141 lid 2 Sr	106
5.5	Art. 141 lid 3 Sr	118
5.6	Slotbeschouwing	118

Hoofdstuk 6: Rechtsvergelijking

6.1	De relevantie van rechtsvergelijking	121
6.2	Verantwoording van de gevolgde werkwijze	123
6.3	Frankrijk	124
6.3.1	Inleiding	124
6.3.2	Art. 440 Code Pénal	125
6.3.3	De artt. 104 tot en met 107 Code Pénal	127
6.3.4	De “Loi anti-casseurs”	131
6.3.5	Samenvatting	133
6.4	Duitsland	134
6.4.1	§ 125 Strafgesetzbuch (1871-1970)	134
6.4.2	§ 125 Strafgesetzbuch na het van kracht worden van het “Dritte Strafrechtsreformgesetz” in 1970	140
6.4.3	De wijziging van § 125 Strafgesetzbuch in 1985	144
6.4.4	Samenvatting	147
6.5	Slot	147

Hoofdstuk 7: Tenlasteleggingsperikelen bij art. 141 Sr

7.1	Inleiding	149
7.2	Het tenlasteleggen van art. 141 Sr	149
7.3	De interpretatie van de tenlastelegging	155
7.4	Slotopmerkingen	160

Hoofdstuk 8: Enkele problemen van materieelrechtelijke aard in verband met de toepassing van art. 141 Sr

8.1	Inleiding	161
8.2	Opzet	161
8.3	Poging	163
8.4	Daderschap	167
8.5	Deelneming	171
8.6	Strafuitsluitingsgronden	178
8.6.1	Een overzicht van de "gangbare" strafuitsluitingsgronden	178
8.6.2	HR 14 december 1976, NJ 1977, 177/178 (Nieuwmarkt-arresten)	181
8.7	Wetsconcurcus en samenloop	184
8.7.1	Inleiding	184
8.7.2	Opportuniteitsbeginsel en wetsconcurcus	186
8.7.3	Vormen van samenloop	189

Hoofdstuk 9: Groepsgeweld en strafrecht

9.1	Vraagstelling en gekozen benadering	195
9.2	Strafrechtelijke voorzieningen tegen het niet o.g.v. art. 141 Sr aansprakelijke groepslid	197
9.2.1	Voorzieningen in het Wetboek van Strafrecht	197
9.2.2	Voorzieningen buiten het Wetboek van Strafrecht	204
9.3	Een civielrechtelijke constructie: zorgplicht als uitgangspunt	207
9.4	Is er een grondslag voor herformulering of aanvulling van art. 141 Sr?	210
9.5	Slotopmerkingen	216

Samenvatting 219

Zusammenfassung 237

Geraadpleegde literatuur 255

Personenregister 261

Jurisprudentieregister 263